

УДК 343.985

DOI <https://doi.org/10.32782/ln.2023.21.22>

Волошанівська Т.В.

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри кримінального процесу та криміналістики
Одеського державного університету внутрішніх справ
ORCID ID: 0000-0002-1060-5412*

СЛІДЧІ ВЕРСІЇ ТА НЕГАТИВНІ СЛІДЧІ СИТУАЦІЇ, ЯКІ ВИНИКАЮТЬ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ВЧИНЕНИХ ДІТЬМИ

Постановка проблеми. Слідчі версії та слідчі ситуації є підґрунтям, на якому будується досудове розслідування кримінальних правопорушень. Фактично, вказані феномени мають теоретико-прикладний характер, уявляючи собою тактико-методологічне забезпечення кримінального процесу. Розслідування кримінальних правопорушень привілейованих суб'єктів кримінальної відповідальності, якими серед інших є діти (частіше за все – неповнолітні особи) ускладнено низкою об'єктивних та суб'єктивних факторів, серед яких відсутність налагодженого та сучасного кримінального процесуального механізму та прогалини у ювенальній кримінальній та кримінальній процесуальній політиці. Традиційно, будь-яка методика досудового розслідування передбачає наявність як позитивних, так і негативних слідчих ситуацій. Якщо перші прискорюють дізнання та доказування, то другі утворюють перепони для своєчасного встановлення обставин, які мають значення для кримінального провадження та мають враховуватись на першому етапі досудового розслідування.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Особливості та порядок визначення слідчих версій та типових слідчих ситуацій взагалі та тих, що виникають в процесі розслідування кримінальних правопорушень, вчинених дітьми є предметом наукових праць таких учених як В.М. Шевчук, В.В. Тищенко, В.А. Журавель, Т.В. Романенко, С.С. Чернявський та ін. Проте, окремі проблеми залиши-

лись невирішеними, що і зумовлює актуальність обраної теми дослідження.

Метою статті є розгляд сутності та змісту слідчих версій та негативних слідчих ситуацій, які виникають під час розслідування кримінальних правопорушень, вчинених дітьми.

Викладення основного матеріалу. Слідчі версії, фактично, відтворюють процес розслідування кримінальних правопорушень надаючи слідчому змогу на першопочатковому етапі досудового розслідування як оцінити його результативність, так і передбачити потенційні перешкоди та спроби зацікавлених суб'єктів протидіяти процесу доказування. Особливого значення вказане набуває у випадках, коли кримінальне правопорушення вчинено особою, яка має сталий кримінальний досвід або вчиняє суспільно небезпечні діяння у співучасті із такими особами. Ще більш складним є розслідування протиправних діянь, вчинених у складі організованої групи чи злочинної організації, що зумовлено непоодинокими випадками набуття такими діяннями транснаціонального характеру. Таким чином, будь-які слідчі версії мають ураховувати наявність та зміст як типових позитивних, так і типових негативних слідчих ситуацій.

А.А. Мацола також вказує, що типові слідчі ситуації та слідчі версії дозволяють спланувати процес розслідування, який починається з конкретизації і визначення цілей. Цілком зрозуміло, що процес визначення мети різний за своїм змістом залежно від слідчої ситуації

початкового етапу розслідування. Усі кримінальні правопорушення можна поділити на дві групи: вчинені в умовах очевидності та ін. Правопорушення першої групи відбуваються у присутності очевидців. Тому вже на початковому етапі слідчому відомі основні обставини перешкоджання, зокрема й особа, яка його вчинила. Конкретизація цілей розслідування здійснюється без особливих ускладнень. Більш складно протікає процес визначення мотиву перешкоджання у випадках, коли фактичних даних недостатньо. Процес пізнання здійснюється з використанням слідчих версій. Побудова слідчих версій – засіб для визначення цілей розслідування. Логічні наслідки, виведені з кожної слідчої версії, є ні що інше, як обставини, що підлягають встановленню і доказуванню у кожному кримінальному провадженні. Встановлення цих обставин – мета слідчих (розшукових) та інших дій. Перелік цих цілей повинен бути вичерпним [1]. Кримінальні правопорушення, вчинені в умовах очевидності складають незначний відсоток із загальної кількості суспільно небезпечних діянь та у більшості пов'язані із типовими позитивними слідчими ситуаціями, коли слідчий не має необхідності у встановленні особи суб'єкта кримінального правопорушення та обставин його вчинення. Проте, негативні типові слідчі ситуації можуть бути пов'язані не тільки із відсутністю необхідної інформації, а і зі спробами фальсифікувати наявну доказову базу.

Р.С. Довбаш вважає, що для кожного етапу розслідування характерні свої слідчі ситуації, які є динамічними та можуть неодноразово змінюватися впродовж досудового розслідування. Тому їх врахування дозволяє прокуророві, слідчому редагувати свою лінію поведінки згідно з нововиявленими обставинами та реальними потребами. У кінцевому результаті це призведе до економії часу, сил і засобів на фоні ефективного здійснення кримінального провадження. Вказані обставини безпосередньо вказують на значення ситуативної зумовленості розслідування кримінальних

правопорушень та місця типових слідчих ситуацій у відповідній окремій криміналістичній методиці. Знання типових слідчих ситуацій у кримінальних провадженнях сприятиме обґрунтованому висуненню слідчих версій та виділенню на їх основі системи обставин, що підлягають доказуванню. Слідчі ситуації, що складаються на момент внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань (ЄРДР), можна позначити як вихідні слідчі ситуації. Вони характеризують хід та стан розслідування на початковому етапі [2]. Отже, слідчі версії та слідчі ситуації мають диференціюватись в залежності від етапу досудового розслідування та тієї інформації, яка вже була отримана на попередніх етапах, оскільки саме від неї залежить подальше планування діяльності органів досудового розслідування.

К. Латиш вказує, що побудова типових слідчих версій має важливе значення на початковому етапі розслідування, оскільки забезпечує слідчого інструментарієм на тернистому шляху «пошуку істини» в кримінальному провадженні. Розслідування відбувається в певній обстановці, яка характеризується системою фактичних та інших даних, відбиває хід та стан як провадження окремих слідчих, оперативно-розшукових та інших організаційно-технічних дій, так і розслідування в цілому, тобто в певній слідчій ситуації. Слідчі ситуації мають істотний вплив на процес висунення та перевірки версій, адже формування версій обумовлено вихідною ситуацією, визначається рівнем її інформативності, та й сама динаміка версії суворо відповідає розвитку ситуації. В основу типізації слідчих ситуацій на початковому етапі розслідування можуть бути покладені різноманітні критерії: 1) обсяг і зміст даних, які відомі на момент внесення кримінального провадження до Єдиного реєстру досудових розслідувань; 2) визнання особою, що вчинила злочин, своєї вини й бажання співпрацювати з органами слідства; 3) кількість можливих співучасників злочину; 4) стосунки, що склалися між учасниками розслідування; 5) джерело отриманої

інформації про вчинений акт; б) викрадення предмету злочинного посягання, його частин із метою подальшої реалізації чи осквернення його та залишення на місці події; 7) характер мотиву: корисливий, хуліганський, політичний, ідеологічний чи екстремістський. Проте в контексті розбудови системи слідчих версій вчені диференціюють слідчі ситуації на дві групи: 1) слідча ситуація, за якої відомі дані про вчинення правопорушення та особу, яка його вчинила; 2) слідча ситуація, що характеризується наявністю даних про вчинення протиправного діяння та недостатньою кількістю відомостей про можливого злочинця (*уточнено нами – Т.В.*) [3]. Отже, наведені особливості слідчих ситуацій, які можуть виникнути в процесі досудового розслідування свідчать про те, що вони можуть бути скорельовані із відповідними слідчими версіями. У цьому контексті також відтворюється і слідчі засоби, які мають бути проведені слідчими з метою встановлення обставин, які підлягають доказуванню у кримінальному провадженні. Більшого значення це також має, якщо виникають підстави для проведення негласних слідчих (розшукових) дій, або розслідування злочинів проти основ національної безпеки, що може бути пояснено суб'єктивною стороною таких протиправних діянь, яка передбачає наявність ідеологічного та політичного мотиву.

О.Б. Яковіна, розглядаючи особливості розслідування розбоїв вчинених неповнолітніми особами зазначає, що аналіз наукових джерел та практики розслідування розбоїв, учинених неповнолітніми, дозволив визначити перелік типових окремих версій, висуненню та перевірці яких слідчим, на думку вченої, необхідно приділити особливу увагу: 1. Версії щодо кількості злочинців та їх співучасників: а) злочин учинено одним неповнолітнім; б) злочин скоєно за безпосередньої участі декількох неповнолітніх; в) злочин учинено за участю дорослого організатора, підбурювача або пособника. 2. Версії щодо особи невстановленого злочинця: а) особа раніше притягувалася до кримінальної від-

повідальності за вчинення корисливо-на-сильницьких злочинів; б) особа без постійного місця проживання та джерела доходів; в) особа – злочинець-гастролер; г) особа, яка страждає на психічне захворювання, наркотичну або алкогольну залежність. 3. Версії щодо повторюваності злочинної діяльності: а) учинений розбій є однопізодним злочином; б) розбій є одним з епізодів злочинної діяльності, що охоплює не лише корисливо-насильницькі злочини, а й злочини іншої спрямованості; в) розбій є повторним, перед яким злочинцем уже вчинялися подібні злочини корисливо-насильницької спрямованості. 4. Версії щодо мотиву розбою: а) злочин учинено з корисливих мотивів; б) хуліганський мотив злочину переріс у корисливий; в) злочин скоєно з мотиву помсти. 5. Версії щодо характеру взаємовідносин потерпілого і злочинців: а) потерпілий та злочинець (злочинці) були знайомі до вчинення розбою; б) потерпілий та злочинець (злочинці) не були знайомі до вчинення розбою; в) потерпілий та злочинець (злочинці) особисто не були знайомі один з одним до вчинення розбою, однак навчаються (працюють) в одному закладі (підприємстві, установі, організації) чи проживають неподалік. 6. Версії щодо місцезнаходження викраденого майна: а) майно перебуває в користуванні в злочинця; б) майно продане або обміняне на інші речі; в) майно приховане; г) майно знищене. 7. Версії щодо підготовки до вчинення розбою: а) злочин скоєно без попередньої підготовки; б) вчинення злочину готувалося заздалегідь. 8. Версії щодо достовірності отриманих доказів: а) зібрані докази є достовірними; б) зібрані докази не відповідають дійсності внаслідок дачі потерпілим, підозрюваним або свідками завідомо неправдивих показань, фальсифікації доказів, протидії розслідуванню, інсценування злочину; в) наявні докази частково відображають об'єктивну істину [4]. Отже, із урахуванням наведеного, *типові слідчі версії у кримінальних провадженнях за фактом вчинення кримінального правопорушення дітьми*

можуть бути диференційовані таким чином:

1) версії, пов'язані із суб'єктивним складом кримінального правопорушення, визначенням ймовірності вчинення діяння у співучасті, а також втягнення неповнолітніх у кримінально протиправну діяльність; 2) версії щодо потенційно ймовірної повторності, сукупності та рецидиву кримінально протиправної діяльності, а також наявності у неповнолітнього внутрішніх кореляцій із такими особами; 3) версії, пов'язані із суб'єктивною стороною кримінального правопорушення, зокрема видом вини, мотивом та метою суспільно небезпечного діяння; 4) версії щодо особи потерпілого та виду інтеракції із неповнолітніми кримінальним правопорушником або його співучасниками (за умови вчинення протиправного діяння у співучасті); 5) версії, пов'язані із факультативними ознаками об'єктивної сторони кримінального правопорушення, зокрема: способі, в його вчинення, знарядь, часу, наявності у неповнолітнього навичок та вмінь, які надають можливість вчинити діяння у конкретний спосіб за наявності такого; 6) версії, пов'язані із потенційною ймовірністю спроб протидіяти досудовому розслідуванню сторонами кримінального провадження.

Виходячи із запропонованих вище слідчих версій, доцільним є визначення таких типових негативних слідчих ситуацій:

Слідча ситуація № 1. Наявна інформація щодо можливого інсценування події кримінального правопорушення, вчиненого неповнолітнім. Стосовно такого роду ситуацій необхідно зауважити, що у випадках, коли суб'єктом є неповнолітні особи, інсценування трапляється достатньо рідко, оскільки у дітей часто відсутня мотивація для вчинення таких дій. Проте, неповнолітні можуть брати участь у інсценуванні суспільно небезпечного діяння разом із іншими співучасниками, якщо останні мають таку потребу. Якщо слідчими встановлено факт інсценування, увага має бути зосереджена на причинах вчинення таких дій. Зокрема, факторами можуть бути

прагнення приховати інше суспільно небезпечне діяння або отримати певні блага тощо.

Слідча ситуація № 2. Затриманий неповнолітній та його законні представники відмовляються співпрацювати зі слідством або заперечують причетність до вчинення кримінального правопорушення. Така ситуація є достатньо розповсюдженою, особливо, якщо дитина вже має сформований кримінальний досвід. З метою вирішення такого роду проблеми слідчий має більш ретельно вивчати доказову інформацію, а також проводити необхідні слідчі (розшукові) та негласні слідчі (розшукові) дії. Особлива увага має приділятися співставленню інформації, отриманої в ході допиту неповнолітнього, його співучасників (за наявності), а також свідків та потерпілих від кримінально протиправної події.

Слідча ситуація № 3. Кримінальне правопорушення вчинено неповнолітнім у співучасті, проте він не надає інформацію щодо своїх співучасників або наполягає на тому, що суспільно небезпечне діяння він вчинив самотійно. У такому випадку слідчий має звертати увагу на спосіб вчинення кримінального правопорушення, а також на наявність у неповнолітньої особи мотиву та мети. Якщо спосіб вчинення протиправного діяння виключає ймовірність участі лише однієї особи, слідчий має шляхом опитування свідків, потерпілого (за наявності), а також шляхом проведення слідчого експерименту встановити спробу надання дитиною неправдивих показань. Необхідно зауважити, що це найбільш складна ситуація як з точки зору побудови подальших слідчих версій, так і з точки зору планування подальших етапів досудового розслідування.

Так, вчені вказують, що план розслідування злочинів, що вчиняють організовані злочинні групи має включати у себе наступні розділи. Перший розділ, що містить завдання, вирішення яких необхідне для розслідування даного злочину, вчиненого організованою злочинною групою, незалежно від тих версій, що висувуються в провадженні. Другий розділ містить завдання, вирішення яких є необ-

хідним відповідно до системи виведених з кожної із сформульованих версій, необхідних і можливих наслідків, і спосіб вирішення таких завдань. Третій розділ містить необхідні слідчі (розшукові) дії і негласні слідчі (розшукові) дії. При розслідуванні злочинів, що вчиняють організовані злочинні групи, письмовий план доцільно складати за епізодами. При проведенні розслідування групою слідчих або слідчо-оперативною групою може бути застосовано груповий метод розслідування. Існує ціла низка умов, за наявності яких доцільно застосовувати груповий метод розслідування: 1) велика кількість епізодів злочинної діяльності, які необхідно розслідувати в межах одного кримінального провадження; 2) значна кількість версій про обставини вчинення злочину, які необхідно перевірити; 3) значна кількість осіб, притягнутих до кримінальної відповідальності за одним провадженням; 4) необхідність здійснення розслідування одночасно в різних місцях; 5) необхідність провадження значної кількості слідчих (розшукових) дій протягом короткого проміжку часу; 6) проведення розслідування різними мовами). Процес планування при такій формі розслідування набуває деякої специфіки. Складають декілька планів: загальний план розслідування, на основі якого розробляють індивідуальні плани роботи кожного слідчого, який входить до групи, а іноді й плани проведення негласних слідчих (розшукових) дій). У криміналістичній літературі пропонується використовувати також метод сіткового планування розслідування. Суть цього методу полягає в побудові графіка, що містить перелік дій слідчого (у заданій послідовності) з урахуванням часу, приблизно необхідного для їх проведення [5, с. 455]. *Метод сіткового планування у розслідуванні кримінальних правопорушень, вчинених неповнолітніми у складі організованих груп та злочинних організацій надає можливість вирішити такі проблемні питання як:* 1) шляхом розбудови версій від загальної до спеціальної встановити особи всіх співчас-

ників, ступінь їх стійкості та ієрархічності, а також роль неповнолітньої особи у кримінально протиправних схемах, які були реалізовані співучасниками; 2) визначити всі епізоди кримінально протиправної діяльності, а також встановити факти залучення осіб, які проживають на непідконтрольних територіях (наприклад, тимчасово окупованих), а також за межами України; 3) надати графічної форми плану розслідування, що надасть можливість зробити його більш логічним, лаконічним та недосяжним для розуміння стороннім особам, що підвищить рівень конфіденційності досудового розслідування; 4) сіткове планування може застосовуватись під час удосконалення інформаційного забезпечення досудового розслідування, що надає можливість інтенсифікувати кримінальне провадження шляхом застосування технологій штучного інтелекту.

М. І. Скригонюк виділяє ще письмову та умовно письмову (комп'ютерний набір) форми плану. При цьому поділяє письмове планування на сіткове і концентроване календарне. Сіткове планування має місце у складних, багатоепізодних кримінальних справах. Концентрованим календарним плануванням є метод планування, що дозволяє узгодити проведення всіх слідчих (розшукових) дій і заходів у кримінальних справах шляхом чіткого їх провадження з урахуванням строків та запобіжних заходів [6, с. 229]. Іноді його ще йменують зведеним календарним плануванням, що дозволяє планувати проведення всіх запланованих слідчих (розшукових), оперативно-розшукових та інших дій (із визначенням часу їх проведення) в усіх справах, які перебувають у провадженні слідчого (на тиждень, місяць) [7, с. 263]. Саме таке розуміння календарного планування у криміналістиці є загальноприйнятим та дозволяє виділяти його в якості окремого виду або рівня криміналістичного планування, зокрема, поряд із плануванням розслідування злочину та плануванням провадження окремих слідчих (розшукових) дій [8, с. 96]. Таким чином, правильне обрання способу планування та форми

плану розслідування кримінального правопорушення, особливо, якщо його вчинила неповнолітня особа надає можливість слідчому своєчасно реагувати на будь-які незаплановані зміни в передбаченому алгоритмі.

У свою чергу О.О. Хань вважає підхід М. І. Скригонюка необґрунтованим. Уявляється, що, по-перше, у такому разі порушується логічна структура рівнів криміналістичного планування і, як наслідок, втрачаються існуючі взаємозв'язки. По-друге, на практиці це може призвести до плутанини у розумінні поняття та співвідношення календарного плану й плану розслідування злочину, наслідком чого стане неправильне їх застосування, а це, в свою чергу, призведе до серйозних помилок і прогалин під час кримінального провадження. Слід також зазначити, що з поля зору вченого випадає уявна форма плану розслідування злочинів, що, як видається, є не зовсім справедливим. Як відомо, планування за своєю природою являє собою саме розумову діяльність слідчого, результатом якої є уявний план. Тому й первинною формою плану має бути форма уявна. Тільки після побудови плану у вигляді уявної моделі слідчий матеріалізує цю модель, надаючи їй різноманітні форми, як-от: письмові, графічні, умовно письмові тощо. Побудова уявного плану є необхідною початковою стадією складання будь-якого письмового плану, адже здійсненню будь-яких дій завжди передують створення їх уявних образів. Тому не можна

погодитися з тими вченими, які стверджують, що лише інколи планування може бути уявним [8, с. 97]. Отже, під час розслідування кримінальних правопорушень неповнолітніх осіб, актуальними для застосування є уявна та сіткова форма планування досудового розслідування, що надасть можливість шляхом абстрагування визначити ймовірні сценарії розвитку процесу доказування. Результат такої абстрактної моделі має бути реалізований у графічний спосіб шляхом сіткового планування подальших етапів досудового розслідування.

Висновки. Таким чином, проведене дослідження дозволило підсумувати, що на сьогоднішній день типові слідчі ситуації (як позитивні, так і негативні) у чіткій кореляції зі слідчими версіями надають можливість визначити правильну та актуальну для кожного виду кримінального правопорушення форму планування досудового розслідування. У більшості випадків, кримінальні правопорушення неповнолітніх осіб не передбачають наявності негативних слідчих ситуацій, що зумовлено відсутністю у дітей досвіду кримінально протиправної діяльності та здатності до протидії досудовому розслідуванню. Проте, у протилежних випадках проблеми побудови слідчих версій мають вирішуватись шляхом вивчення первинної доказової інформації та співставлення її із обстановкою кримінального правопорушення, яка була сприйнята під час первинного огляду місця події.

Анотація

У статті розглядаються слідчі версії та негативні слідчі ситуації, які виникають під час розслідування кримінальних правопорушень, вчинених дітьми. Вказується, що слідчі версії, фактично, відтворюють процес розслідування кримінальних правопорушень, надаючи слідчому змогу на першопочатковому етапі досудового розслідування як оцінити його результативність, так і передбачити потенційні перешкоди та спроби зацікавлених суб'єктів протидіяти процесу доказування. Особливого значення вказане набуває у випадках, коли кримінальне правопорушення вчинено особою, яка має сталий кримінальний досвід або вчиняє суспільно небезпечні діяння у співучасті із такими особами. Ще більш складним є розслідування протиправних діянь, вчинених у складі організованої групи чи злочинної організації, що зумовлено непоодинокими випадками набуття такими діяннями транснаціонального характеру. Таким чином, будь-які слідчі версії мають враховувати наявність та зміст як типових позитивних, так і типових негативних слідчих ситуацій. Зазначається, що під час розслідування кримінальних

правопорушень неповнолітніх осіб, актуальними для застосування є уявна та сіткова форма планування досудового розслідування, що надасть можливість шляхом абстрагування визначити ймовірні сценарії розвитку процесу доказування. Результат такої абстрактної моделі має бути реалізований у графічний спосіб шляхом сіткового планування подальших етапів досудового розслідування. Підсумовується, що на сьогоднішній день типові слідчі ситуації (як позитивні, так і негативні) у чіткій кореляції зі слідчими версіями надають можливість визначити правильну та актуальну для кожного виду кримінального правопорушення форму планування досудового розслідування. У більшості випадків, кримінальні правопорушення неповнолітніх осіб не передбачають наявності негативних слідчих ситуацій, що зумовлено відсутністю у дітей досвіду кримінально протиправної діяльності та здатності до протидії досудовому розслідуванню. Проте, у протилежних випадках проблеми побудови слідчих версій мають вирішуватись шляхом вивчення первинної доказової інформації та співставлення її із обстановкою кримінального правопорушення, яка була сприйнята під час первинного огляду місця події.

Ключові слова: кримінальне правопорушення, неповнолітні, слідчі версії, слідчі ситуації, досудове розслідування, планування, кримінальне провадження, діти.

Voloshanivska T.V. Investigative leads and negative investigative situations arising during the investigation of juvenile criminal offenses

The article examines investigative versions and negative investigative situations that arise during the investigation of criminal offenses committed by children. It is indicated that investigative versions, in fact, reproduce the process of investigation of criminal offenses, giving the investigator the opportunity at the initial stage of the pre-trial investigation to both assess its effectiveness and predict potential obstacles and attempts by interested parties to oppose the process of proof. This becomes especially important in cases where the criminal offense is committed by a person who has a permanent criminal record or commits socially dangerous acts in complicity with such persons. Even more difficult is the investigation of illegal acts committed as part of an organized group or criminal organization, which is due to the rare cases of acquisition of such acts of a transnational nature. Thus, any investigative versions must take into account the presence and content of both typical positive and typical negative investigative situations. It is noted that during the investigation of criminal offenses of minors, the imaginary and grid form of pre-trial investigation planning is relevant for application, which will make it possible to determine probable scenarios of the development of the evidence process through abstraction. The result of such an abstract model should be implemented graphically by grid planning of further stages of the pre-trial investigation. It is concluded that today typical investigative situations (both positive and negative) in clear correlation with investigative versions provide an opportunity to determine the correct and relevant form of pre-trial investigation planning for each type of criminal offense. In most cases, the criminal offenses of minors do not involve the presence of negative investigative situations, which is caused by the lack of experience of criminally illegal activities in children and the ability to resist pre-trial investigation. However, in opposite cases, the problems of constructing investigative versions should be solved by studying the primary evidentiary information and comparing it with the circumstances of the criminal offense, which was perceived during the initial inspection of the scene.

Key words: criminal offense, minors, investigative versions, investigative situations, pre-trial investigation, planning, criminal proceedings, children.

Список використаної літератури:

1. Мацола А.А. Побудова слідчих версій на початковому етапі розслідування перешкоджання законній професійній діяльності журналістів. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/>

bitstream/lib/33340/1/%D0%9F%D0%9E%D0%91%D0%A3%D0%94%D0%9E%D0%92%D0%90%20%D0%A1%D0%9B%D0%86%D0%94%D0%A7%D0%98%D0%A5%20%D0%92%D0%95%D0%A0%D0%A1%D0%86%D0%99%20%D0%9D%D0%90%20%D0%9F%D0%9E%D0%A7%D0%90%D0%A2%D0%9A%D0%9E%D0%92%D0%9E%D0%9C%D0%A3%20%D0%95%D0%A2%D0%90%D0%9F%D0%86.pdf

2. Довбаш Р.С. Типові слідчі ситуації та версії при розслідуванні кримінальних правопорушень у сфері банківського кредитування. URL: http://www.law.stateandregions.zp.ua/archive/1_2023/31.pdf
3. Латиш К. Типові слідчі версії під час розслідування вандалізму. URL: http://yurvisnyk.in.ua/v6_2014/63.pdf
4. Яковіна О.Б. Побудова слідчих версій та планування розслідування розбоїв, учинених неповнолітніми. URL: http://pdu-journal.kpu.zp.ua/archive/1_2019/tom_1/19.pdf
5. Сорочан А.В. Організація і планування розслідування шахрайства, що вчиняється на первинному ринку нерухомості. *Юридична наука*. № 2(104). 2020. С. 454-461.
6. Скригонюк М.І. Криміналістика : підручник. Київ : Атіка, 2007. 496 с.
7. Варфоломєєва Т. В. Криміналістика. Академічний курс : підручник / Т. В. Варфоломєєва, В. Г. Гончаренко та ін. Київ : Юрінком Інтер, 2011. 504 с.
8. Хань О. О. Теоретичні основи планування та програмування провадження слідчих (розшукових) дій : монографія / за заг. ред. В. А. Журавля. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2021. 198 с.